

गूजरात विद्यापीठ ग्रंथालय

[मुद्रणालय केंद्राधिकार विभाग]

अनुक्रमिका ५८५३ वर्गीक

पुस्तकालय नं० ६५११-५३११११

विषय ५४२२४

તીર્થર્થ પુસ્તકમાલા, પુસ્તક ૨-૩ ભુ.

દંપતી પત્રાલાપ

ભાગ ૧ લો.

દંપતિના દેવ પ્રેમ, પ્રેમ છે સંસારસાર,
પરમ પ્રેમ પરબ્રહ્મ.—જ્ઞાનાલાલ.

લખનાર

મગનલાલ મુગટરામ બટ.

ઝગડીઆ.

પ્રકાશક

ભીખાભાઈ છાટાલાલ થોધરી,

જમાલપુર—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ ૧ લી. નકલ ૧૦૦૦

મૂલ્ય વાર્ષિક ચારસે પૃષ્ઠના દસ આના.

પુટક ૦-૨-૦.

મગધીય વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય ૬૦૫૩

Do not forget not to show due respect to every women in this world. Wife is not a playmate. She is Shakti. She is object of Love and affection. Unless the wife and husband become one the right to go to the desired place is not acquired.

Thakur Shri Haranath.

ધી કાઉન પ્રીન્ડીંગ વર્ક્સ ખત્રીપોળ-રીચીરોડ અમદાવાદમાં
બાવસાર ત્રીકમલાલ સાંકળચંદ તથા ગોસાઇ કેશવગર રામગરે છાપ્યું.

નિવેદન

પ્રભુ કૃપાથી દંપતીધર્મ પુસ્તકમાલાના ૨-૩ ના મણકા તરીકે 'દંપતી પત્રાલાપ' નામનું પુસ્તક આપનાં અમોને અત્યાનંદ થાય છે. આ પુસ્તક લગભગ દોઢસો બસે પૃષ્ઠનું છે અને જો તે અમે સાથે આપત તો ગ્રાહકોને હીલમાં મળત-હીલ થાય તે આ લેખકને પસંદ નહિ હોવાથી તેમાંનો થોડોક પહેલા ભાગ તરીકે પ્રસિદ્ધ કર્યો છે અને હવે પછીનો ભાગ થોડાક વખતમાં તૈયાર કરાવી ગ્રાહકોના કરકમળમાં સાદર કરીશું.

બંધુઓ ! દિનપરદિન કાગળની મોંઘવારી ચાલતીજ રહે છે. આવા કફોડામાં સમયમાં અમે અમારું કામ આગળ ચલાવે જઈએ છીએ. તો ગ્રાહક બંધુઓ પ્રત્યે પ્રાર્થના છે કે પોતાથી બની શકે તે રીતની-ગ્રાહક વધારવા વગેરેની મદદ આપવા બનતું કરશે.

'દંપતી પત્રાલાપ' સંબંધે લેખકની પ્રસ્તાવનામાં જોઈએ તેવું લખાયું છે, એટલે તે વિષે અહીં લખવાનું રહેતું નથી. પરંતુ આટલું તો અમે ચોક્કસ કહીશું કે આ પત્રો દરેક 'દંપતી'ને દરેક કાર્ય તથા ફરજે સમજાવનારા છે તો દરેકે હૃદયપૂર્વક વાંચવા બલામણુ છે.

આ પુસ્તક અમોને રા. મગનલાલ મુગટરામે મહા પ્રયાસ કરી નિસ્વાર્થપૂર્વક તૈયાર કરી આપ્યું છે તે બદલ તેઓશ્રીનો અતઃકરણપૂર્વક આભાર માનું છું અને પ્રાર્થના કરું છું કે પ્રભુ તેમને આવા સદ્કાર્યો કરવા તરફ પ્રેરે ! હવે પછીનું પુસ્તક “ નવીન ગૃહિણી ” દ્વાગણ માસમાં ગ્રાહકોને મોકલવામાં આવશે; અને જે પત્રાલાપનો બાકીનો ભાગ આપવા ઠરશે તેો ચૈત્ર મહીનામાં સંપૂર્ણ અમળશે તે ગ્રાહકોએ લક્ષમાં રાખવા વિનંતિ છે.

અમારા આ સાહસને અમારા બંધુઓ જેવી રીતે સહાય આપતા આવ્યા છે તેવી રીતેજ આપશે.

આ લખનાર અત્યાર સુધી “ સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક દાર્યાલય ” માં પ્રુફરીડર-કલાર્ક તરીકે કામ કરતો હતો પરંતુ દાર્યાલયની આઠ કક્કાકની નોકરી અને આ બંને દાર્ય એક સાથે નહિ બનવાથી અને તેથી મારા ગ્રાહક બંધુઓને કેટલોક અસંતોષ ઉત્પન્ન થવાથી અમે તે પરત્વતામાંથી આ પુસ્તક ગ્રાહકો કરકમળમાં મળશે ત્યારે મુક્ત થઈશું એટલે હવે પછી અમારા ગ્રાહકોની સેવામાંજ અમે તૈયાર છીએ અને પ્રભુ પ્રત્યે “ અમારા દાર્યમાં વિનય આપે ” તેવી પ્રાર્થના સાથે ઓમ શાન્તિ ! શાન્તિ !! શાન્તિ !!!

ગણેશ ચતુથીસને ૧૯૭૩

અમદાવાદ.

}

લી.

લીખાલાલ.

લેખકની પ્રસ્તાવના

આજે “દંપતી પત્રાલાપ” બંગાળ આદિ દેશોથી ધણીજ પછાત એવી ગુર્જર પ્રજાની સેવામાં રજુ થાય છે. ગુર્જર પ્રજાને એ પુસ્તક આદરણીય થાય કે ન થાય તે તો પ્રભુ જાણે !

બંગાળી પુસ્તક વાંચતાં વાંચતાં “સ્વામી સ્ત્રીર પત્ર” એ નામના પુસ્તકની ચોથી આવૃત્તિ જોવામાં આવી. એવાં પુસ્તકોનો ગુજરાતી ભાષામાં અભાવ જણાયાથી ‘દંપતી પત્રાલાપ’ લખવાની પ્રવૃત્તિ કરી છે. પુસ્તક બંગાળીનો અનુવાદ નથી, માત્ર કોઇક કોઇક ભાગ તેમાંથી લીધો છે; જેને માટે તે પુસ્તકના લેખક બાબુશ્રી સતીશચંદ્ર ચક્રવર્તીનો આભાર માની ધન્યરૂપે પ્રતિ પ્રાર્થના છે કે આપણા ગુજરાતમાં પણ એવા સ્ત્રી ઉપયોગી પુસ્તકોના સંખ્યાબંધ લેખકો ઉત્પન્ન કરે. બાબુ સતીશચંદ્રે બંગાળીમાં ઘણાં સ્ત્રી ઉપયોગી પુસ્તકો લખ્યાં છે. આપણી ગુર્જર ભાષામાં સ્ત્રી ઉપયોગી પુસ્તકો બહુજ થોડાં છે એ કોઈ પણ વિદ્વાન માણસથી અનણ્યું નહિજ હોય !

ભારતવર્ષના ભવિષ્યનો ઘણો આધાર કૌલેજમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થી ઉપર છે. આજકાલ ઘણાખરા કૌલેજના વિદ્યાર્થીઓ પોતાના અભ્યાસ સિવાય બીજી બાબતોપર ધ્યાન આપતા નથી. તેમને ઘણાકને સંસાર સુધારો, ધર્મ, સેવા આદિ તત્ત્વોનું જ્ઞાન પણ હોતું નથી. કૌલેજના વિદ્યાર્થીનો ઘણો ભાગ આવો હોય ત્યાં પછી ભારતવર્ષનો ઉત્કર્ષ ક્યાંથી થાય ! કૌલેજના વિદ્યાર્થીએ તો ઘણી બાબતોનું જ્ઞાન સંપાદન કરી પોતાના જીવનના ઉચ્ચ આદર્શ ગોઠવવા જોઈએ, કૌલેજના વિદ્યાર્થીએ આવા થવાની જરૂર છે. તેથીજ પત્રાલાપ કૌલેજના વિદ્યાર્થી અને તેની સ્ત્રી વચ્ચે રાખ્યા છે.

કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ તેમજ વિદ્વાન પુરુષો સ્ત્રીને બુદ્ધિમાં પોતાથી ઘણીજ ઉતરતી જાણી “ સ્ત્રી કોષ્ટ દિવસ સુધરેજ નહિ ” એવો નિશ્ચય કરી તેમને ઉન્નતિના માર્ગમાં લઈ પોતાની સાથે જગતમાં કાર્ય કરવામાં સહભાગીતી કરવા પ્રયત્ન કરતાજ નથી ! આ પણ પુરુષવર્ગમાં એક મહાન દોષ છે ! પુરુષ ધારે તો પોતાના પ્રેમ પ્રાગલ્ભ્યથી ગમે તેવી સ્ત્રીને પણ પોતાના જેવી બનાવી શકે છે. આદલાજ કારણથી સ્ત્રીને પ્રથમ મૂર્ખ જેવી કદંપી પાછળથી તેને ઉચ્ચ બનાવી છે.

જે પુરૂષો એવું માને છે કે સ્ત્રી ધાક વિના ઠેકાણે રહેજ નહિ. આવી માન્યતા સાખીતિરપે આપણામાં “બુધે નાર પાધરી” એવી કહેવત પણ ચાલુજ છે. આ માન્યતા પણ તદ્દન ખોટી છે. સ્ત્રી જાતિ એવી છે કે તે પ્રેમથી અને જ્ઞાન પ્રભાવથી ઝટ કાબૂમાં લેવાય છે, અને વળી તે પુરૂષ કરતાં એવા સરળ હૃદયની છે કે તે ઝટ જે માર્ગમાં મૂકી હોય તે માર્ગમાં પ્રવીણ થાય છે. આવા “બુધે નાર પાધરી” એવા માન્યતાવાળા યુવકોને દાખલો લેવા માટેજ પુરૂષ પાસે ગમ્મત અને રસિકતા સાથે ઉપદેશ આપાવ્યા છે.

સ્વામી રામતીર્થ કહે છે કે “ભારતવર્ષમાં પુત્રોની બહુ જરૂર નથી પણ સારાં સુશિક્ષિત માખાપ અર્થાત્ દંપતીની જરૂર છે.” ખરેખર દરેક દંપતીવરજ ભારતવર્ષના સઘળા ભવિષ્યનો આધાર છે ! આ પુસ્તકમાંથી કોઇ પણ દંપતીને કાંઇક ગૃહણ કરવા યોગ્ય માલૂમ પડશે અને ગુર્જર પ્રજામાંથી એક પણ દંપતીને જે પત્નીથી ફાયદો થશે તો લેખક પોતાનો શુદ્ધ પ્રયત્ન સરળ માનશે. જ્ઞાન, પ્રેમ અને કર્મ સેવામાં પૂર્ણતા પામે એવાં સંખ્યાબંધ દંપતી ભારતવર્ષમાં જન્મે એવી પ્રભુપ્રતિ પ્રાર્થના સાથે હૃદયોમ્ તત્સત્ !

છાપકામ કરાવનારાઓને

ઉત્તમ તક.

જો તમારે સંસ્કૃત અને સદ્ગુણદાર કામ જોઈતું હોય,
મૂંઢે વાંચવાની કડાકુટમાંથી મુક્ત થવું હોય,
છાપખાનાઓના ધક્કાથી કંટાળ્યા હો !

નિયમીત કામ જોઈતું હોય;

તો એકવાર અમારી સાથે કામ પાડી જુઓ. હરેક
રીતે સંતોષ આપવામાં આવે છે. તેમજ
ઝીંકો ખસોડક બનાવવા તથા છાપવા સંબંધી
પણ કામ કરાવી આપીએ છીએ.

બહારગામવાળાને ઉત્તમ તક.

તાકીદ લખો-રૂબરૂ મેળાપ સવારના ૭ થી ૯.

ભીખાભાઈ છોટાલાલ ચોધરી.

જમાલપુર ટાકરશાની મોળ, નં. ૧૬૦૯-૧૦.

અમદાવાદ.

ॐ

દંપતી પત્રાલાપ

સ્વામીનો પત્ર.

પ્રિયતમે !

ઘેરથી નિકળતી વખત કહ્યું હતું કે 'મુંબઇ જઇને પત્ર લખજો' ! તમારું તે વખતનું વિષાદ-પૂર્ણ વદન અને તે વખતની તમારી મધુર વાણી મને પ્રતિક્ષણ સાંભર્યા કરે છે. મુંબઇની એક ગલીમાં આવેલી એકાંત ઓરડીમાંથી પણ કલ્પનાવડે હું તમને આપણા શયનગૃહમાં પલંગપર બેઠેલાં જોઉં છું. રસ્તામાં મને કાંઈ પણ ઇન્ન પડી નથી; પણ અહીં આવ્યા પછી તમારું સ્મરણ થવાથી હૃદય કાંઈક દુઃખિત થાય છે. અહીં આવી જમી પરવારી

હું તમને પત્ર લખવા બેઠો છું; પણ શું લખવું તે નક્કી કરી શકતો નથી. કાગળ અને હોલ્ડર હાથમાં લઈ બેઠા પછી લખવાનું કંઈ પણ ચાદ આવતું નથી, અને પત્ર લખવાનું માંડી વાળવાનું મન થાય છે; પણ તમે પત્ર લખવા ખાસ કહેલું છે એ સાંભરી આવવાથી ગમે તેમ કરી પત્ર લખવો એવો નિશ્ચય કર્યો છે.

મુંબઈથી તમારી પાસે આવ્યો ત્યારે કેટલીક અગત્યની બાબતો તમને કહેવી એવો નિશ્ચય કર્યો હતો. પણ મારી વાતો તો મારા મનમાં જ રહી ગઈ. તમને જોતાંજ ઘણું ભૂલી જવાય છે. સમજાતું નથી કે તમારામાં શી મોહિની છે.

હવે તમે બાળક નથી, એટલે કર્તવ્યમાં બેદરકારી રાખવી એ તમને શોભે નહિ. માતૃશ્રી હયાત છે એટલે સર્વ સંસારનો ભાર એમને માથે છે એ ખરું પણ માતૃશ્રી હવે કેટલો વખત ? જ્યારે માતૃશ્રી આપણુ સર્વનો ત્યાગ કરી ચાલ્યાં જશે ત્યારે સંસારના સર્વ કાર્યનો બોલો તમારા

ઉપરજ પડશે; માટે અત્યારથી તમારું કર્તવ્ય સમજવા યત્ન કરો. સંસાર શું ? કર્તવ્ય શું ? ગૃહધર્મ પાલન કરતાં કેની સાથે કેવી રીતે વર્તવું, ઘરનાં નોકર-આકર સાથે કેવી રીતે વર્તવું ઇત્યાદિ બાબતોનું સાચું જ્ઞાન મેળવવા યત્નશીલ થાઓ. માતૃશ્રીને તમારું આદર્શ સ્થાન બનાવો. દરેક બાબતમાં તેમના જેવાં થવા યત્ન કરો અને તેમની અજ્ઞાનુસાર વર્તી ગૃહનું તેમજ કુટુંબનું કલ્યાણ કરો. પુત્રીની માફક તેમની સેવા કરો અને તમારા વર્તનથી તેમને અત્યંત સંતોષ થાય તેની ખાસ ધ્યાન રાખો. તેમના આશીર્વાદથીજ આપણું કલ્યાણ થશે. મહિનામાં એકાદ દિવસ પણ માતૃશ્રી તમારા વર્તનથી દુઃખિત થઈ નિર્વાસ નાખશે તો આપણા કુટુંબનું કદી ભલું થનાર નથી. ગમે તેમ કરી તેમને પ્રસન્ન રાખતાં શીખો. માતૃશ્રીના આશીર્વાદથી તમે ભવિષ્યમાં સુખશાંતિથી સંસાર ચલાવવા શક્તિમાન થશો. તમારું એક પણ કર્કશ વાક્ય માતૃશ્રીની આંખમાંથી એક અશ્રુબિંદુ પડા-

વશે તો યાદ રાખજો કે એક બિંદુ હજાર બિંદુ થઈ જ્યારે તમે સાસુ થશો ત્યારે તમારા નેત્રમાંથી બહાર નિકળશે. તમે ભક્તિપૂર્વક માતૃશ્રીની સેવા કરો છો અને તેમની સાથે સારી રીતે વર્તો છો એ હું જાણું છું, અને તેથીજ હું તમને અત્યંત ચહાઉં છું. તોપણ તમને કંઈ ઉપદેશ આપવો એ માફ કર્તવ્ય છે એમ જાણી આટલું બધું વિવેચન કર્યું છે. આશા છે કે તમે માતૃશ્રીની સેવા કરવામાં અને તેમને રાજી રાખવામાં વધુ ધ્યાન આપશો. જેમ અને તેમ ગૃહકાર્યમાં કુશળ બનો. સંસારનો બોલો તમે ઉપાડી લ્યો કે હવે માતૃશ્રી નિવૃત્તિથી પોતાની જીંદગીનો શેષ ભાગ ઈશ્વર સ્મરણમાં ગાળો. યાદ રાખજો કે ‘જેવું કરશો તેવું પામશો.’ બીજા જગતમાં નહિ પણ આ જગતમાં અને આપણાજ ઘરમાં.

આ પત્રમાં વધુ લખતો નથી. તમારા પંત્રને માટે મન ઘણુંજ ઉત્સુક છે. માટે શીઘ્ર પ્રત્યુત્તર લખી આનંદ આપશો. ઈટા પદ્મતી વખતે કહ્યા

પ્રમાણે કાર્ય કરવામાં બિલકુલ આળસ કરશે નહિ.
હું આનંદમાં છું. તમારા તેમજ માતૃશ્રીના કૃપાળ
સમાચાર લખશે. લી. તમારો

શ્રીયુત.....

સ્ત્રીનો પત્ર

પ્રિયતમ !

દાસીના પ્રણામ. તમારો પત્ર મળવાથી જે
આનંદ થયો છે તે પ્રદર્શિત કરવા જેટલી શક્તિ
મારામાં નથી. તમે ગયા પછી કેટલાક દિવસ સુધી
તો માફ મન ખરાબ થઈ ગયું હતું, કાંઈ ગમે
નહિ, કામ કરવામાં ઉત્સાહ નહિ; ઘણો વખત તો
હું એકાંતમાં બેસી રડયાજ કરતી તે પત્ર મળવાથી
હવે કાંઈક શાંતિ થઈ છે, માર્ગમાં તમને કાંઈ
અડચણ પડી નથી જાણી આનંદ થાય છે. એકલા
ગયા તેથી મને કંઈક ચિંતા થતી હતી પણ તે
ચિંતા ઇશ્વર કૃપાથી દૂર થઈ છે. મને લાગે છે

કે તમને મુંબઈમાં ગમતું તો નહિજ હોય ! દયા કરી સાસુસાસુનું લખી જણાવશો.

માતુશ્રી સંબંધમાં તમે જે લખ્યું છે તે પ્રમાણે હું વર્તવામાં બિલકુલ ચૂકીશ નહિ. તમારી આજ્ઞાનું પાલન કરવામાં તમારો પ્રેમજ મને મદદ કરે છે. માતુશ્રી પણ મારાપર બહુ પ્રેમ રાખે છે. મારી માનો મારાપર એટલો પ્રેમ હશે કે કેમ તે કહી શકાતું નથી. હું સુખી થાઉં અને સંસાર વ્યવહારમાં નિપૂણ થાઉં એ માટે માતુશ્રી બહુ કાળજી રાખે છે. મારાથી ભૂલ થાય છે તો માતુશ્રી ધીમેથી સમજાવે છે અને હસતાં હસતાં અનેક ઉપદેશ આપે છે. આવાં સાસુ મળ્યા છતાં પણ જો હું તેમની સેવા નહિ કરું તો પછી મારા જેવું મૂર્ખ કોણ ?

પિયરમાં વાતો થતી કે 'સાસુના હાથ નીચે જશો ત્યારે ખખર પડશે.' સખીઓ કહેતી કે 'સાસુ રામાં જઈ પલિના હાથની સોલીઓ ખાશો ત્યારે સાસરાનું દુઃખ બાણશો' ! આવી આવી વાતો સાં-

ભળતી ત્યારે તો મને બહુ ગભરામણ થતી. સાસરે પ્રથમ આવી ત્યારે તો હું રડતી રડતીજ આવી હતી કારણ કે મને પહેલાં સાંભળેલી વાતો ઉપરથી એવુંજ લાગતું કે ‘સાસરું’ એટલે દુઃખનો ભંડાર’ હવે તો મને અહીંથી જઈશ ત્યારે રડવું આવશે. મને તો લાગે છે કે લોકો બહુ જુઠ્ઠા છે. મને તો અહીં બહુ ગમે છે.

આપણા ગામમાં હમણાં એક મહાત્મા આવ્યા છે. લોકોમાં વાત ચાલે છે કે તેમના આશીર્વાદથી સ્ત્રીઓને પુત્ર થાય છે અને સર્વની મનકામના પૂરી થાય છે. મને પણ ત્યાં જવાની ઇચ્છા થાય છે. પણ એક દિવસ માતૃશ્રીએ કહ્યું હતું કે “પતિને પૂછ્યા વિના કાંઈ કામ કરવું નહિ. તેનાથી કોઈ વાત છૂપાવવી નહિ. પતિને રાજી રાખવો એજ સ્ત્રીની ફરજ છે. પતિથી નાની વાત છૂપાવવાથી પણ કોઈ વખત ભયંકર પરિણામ આવે છે અને આખી જીંદગી પતિપત્ની દુઃખી થાય છે.” માતૃશ્રીએ આ શબ્દો એવી મીઠાશથી

અને પ્રેમથી કહેલા કે એ શબ્દો મારા હૃદયમાં
કોતરાઈ રહ્યા છે. તમારો પત્ર આવેથી હું દર્શન
કરવા જઈશ.

આ મારો પ્રથમ પત્ર છે. આ જીંદગીમાં
અઘાપિ મેં કોઈને પત્ર લખ્યો નથી, અને તેથી
હાથ કંપે છે. આ પત્ર લખતાં મેં ત્રણ કાગળ
ફાડી નાખ્યા છે. આ પત્રમાં કોઈક કોઈક સ્થળે
શાહીના ડાઘ પડ્યા છે તેથી તમે દુઃખિત ન થતા !
તમને બધું ખરેખરું કહી દીધું છે. મને મૂર્ખ
જાણી મારા પ્રતિનો પ્રેમ ઓછો ન કરશો. અહીં
સર્વ કુશળ છે. તમારા મંગળ સમાચાર લખી
ઠાસીને આનંદ આપશો.

લી. તમારી

સેવિકા શ્રીમતી...

સ્વામીનો પત્ર.

પ્રિયતમે !

તમારો પત્ર મળવાથી કાંઈ અલૌકિક આનંદ થાય છે. મને સ્વપ્ને પણ જ્યાલ ન હતો કે તમે આટલી ઝડપી ત્વરાથી પ્રત્યુત્તર લખશો. પત્ર ટુંકો હતો; પણ મને તો તે એટલો બધો પ્રિય લાગ્યો કે મેં તેને ત્રણચાર વખત વાંચ્યો ! સ્વહસ્તે વા-વેલા અને મહેનત કરી સીંચેલા બાડનાં ફળ અત્યંત મિષ્ટ લાગે છે; તમારો પત્ર મને તેના કરતાં પણ બધારે મધુર અને આનંદદાયક લાગે છે. આજે મને ઘણી વાતો યાદ આવે છે. ત્રણ વર્ષ થયાં હું તમારી સાથે લગ્નની પવિત્ર ગાંઠથી જોડાયો છું. લગ્ન પછી એક વરસ સુધી તો તમારી સાથે વાતચીતનો પણ સંબંધ ન હતો. તમારી પ્રકૃતિ કેવી છે; લખતાં વાંચતાં આવડે છે કે નહિ તે પણ હું ખરાબર જાણતો ન હતો. ઘરનાં માણસો તમારા સ્વભાવ વિષે અનેક વાતો કરતાં પણ તેથી

મને શાંતિ થતી નહિ. પછી જ્યારે તમારી સાથે
 બોલવાનો પ્રથમ પ્રસંગ મળ્યો ત્યારે મેં જાણ્યું
 કે તમે ફક્ત ‘બાળપોથી’જ જાણ્યાં છો. ત્યારથી
 તમારા શિક્ષણનો ભાર મેં માથે લીધો અને તમારી
 ખુદ્દિ અને અનેક આવશ્યક વિષયોનું જ્ઞાન વધા-
 સ્વા માટે પ્રયત્ન કરું છું; તમને આ વાત સાંભરે
 છે કે નહિ? એક દિવસ હું તમારે માટે ત્રણ
 નવાં પુસ્તક ખરીદી લાવ્યો હતો. તે જોઈ તમે
 ગભરાઈને બોલી ઉઠ્યાં કે; “આટલાં બધાં પુસ્તક
 લઈને હું શું કરીશ? આવાં કઠણ પુસ્તક તો મા-
 રાથી ત્રણ વર્ષે પણ પૂરાં નહિ આવે”! પણ મેં
 તમને વંચાવવા અત્યંત મહેનત કરી અને તમે
 ત્રણ માસમાં તે પુસ્તક પૂરાં કર્યાં! આજે મને તે
 સમય યાદ આવે છે. દિવસે મારી પાસે બેસી
 જણવામાં તમને શરમ આવતી. તેમજ જખરા-
 ઈથી લજ્જાભંગ કરાવવાનું મને પણ યોગ્ય લાગતું
 નહિ; તેથી રાતના કોઈ કોઈ વખત આપણે લાંબા
 વખત સુધી જાગવું પડતું. તમને કોઈ વખત મારે
 કઠોર શબ્દોમાં ઠપકો પણ દેવો પડતો. મારા

અભ્યાસમાં અને તમારા અભ્યાસમાં એમ બે ઠેકાણે મહેનત કરવી પડતી હોવાથી અને તેમાં વળી તમે પજવો તેથી મને ક્રોધ પણ ચડતો ! આ વાતો યાદ આવે છે તેથી કાંઈક શોક થાય છે ! પણ કાંઈ નહિ ! માફ જાગરણ અને મહેનત સફળ થઈ છે જાણી મને આનંદ થાય છે. તમારા પત્રમાં વ્યાકરણની ઘણી ભૂતો છે. કોઈ કોઈ ઠેકાણે તો કાનો માત્ર પણ રહી જાય છે. દિલ્લગીર થવાની જરૂર નથી કારણ કે આપણા દેશની ઘણી સ્ત્રીઓના લખાણમાં આવી ભૂતો થાય છે. તમે ટુંક વખતમાં તમારા મનના ભાવ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં દર્શાવતાં શીખ્યાં તેને માટે તમને ધન્યવાદ ઘટે છે. બે નિરંતર એવો પ્રયત્ન કરશો તો જરૂર વધારે સારું લખી શકશો.

હું અહીં આનંદમાં છું. તમારે ખિલકુલ ચિંતા કરવી નહિ. આવતી વખતે તમને જે પુસ્તક આપ્યાં હતાં તે વાંચવાનું સારું કાર્યું કે નહિ તે લખી જણાવશો. આજે ટપાલ મારફતે તમને પદ “ રા.

માયાણુ” મોકલાવું છું. દરરોજ નિયમીતપણે એમાંથી કેટલાંક પાનાં વાંચજો. “રામાયણુ ઘણુંજ ઉત્તમ પુસ્તક છે. એના વાંચનથી તમને ઘણો ફાયદો થશે. પુસ્તકનું કદ જોઈ ગભરાશો નહિ. થોડો વખત ધીરજથી વાંચશો તો આગળ તમને બહુ રસ પડશે. એમાં ઉપદેશપૂર્ણ અનેક વાતો છે; પણ જો પહેલાં જો ચાર પાનાં વાંચી પુસ્તક કઠણ અને નોરસ છે એમ કહી નહિ વાંચો તો કશો ફાયદો થશે નહિ. પુસ્તક વાંચતી વખત બ્યાકરણ, હ્રસ્વ, દીર્ઘ અને ભાવ ઉપર ઘણુંજ ધ્યાન આપજો. પુસ્તક બંધ કરી શું વાંચ્યું તે યાદ કરી જોજો. પુસ્તકનાં પાનાં ઉથલાવી જવાથી કાંઈ સાર્થક થતું નથી. પુસ્તકનો ભાવર્થ, ભાષા અને લેખન પ્રણાલી તરફ દૃષ્ટિ સંખવાની ખાસ જરૂર છે. પુસ્તકના દોષગુણ જોવા પ્રયત્ન કરજો. આવી રીતે સર્વ વિષય તરફ ધ્યાન આપી એક પુસ્તક વાંચવાથી જો ફાયદો થશે તો ફાયદો તમને ખ્યાસ પુસ્તકનાં પાનાં ઉથલાવી જવાથી નહિ થાય.”

માતૃશ્રી સંખ્યા જે લખ્યું છે તે નાણી આ-

નંદ થાય છે. તમે તેમના ગુણ જુઓ છો અને તેમનો ઉપદેશ તમારા ચરિત્રમાં ઉતારવા પ્રયત્ન કરો છો તે જાણી મને આનંદ થાય છે. પણ યાદ રાખજો કે કેવળ માતૃશ્રી પ્રતિ સદ્વર્તન રાખવાથી તમારું કર્તવ્ય પૂર્ણ થતું નથી. આકર-નોકર, સગાં-બહાલાં અને પાંડોશીઓ સાથે પણ સારી રીતે વર્તજો અને તમારા વર્તનથી સર્વતાં હૃદય શાંત થાય તેની કાળજી રાખજો, માતૃશ્રીના તમે શબ્દો યાદ રાખ્યા છે તો મારા શબ્દો પણ યાદ રાખજો કે સદ્વર્તન, પ્રેમ અને ઉપકાર એજ સર્વને વશ કરવાનો અને સુખી કરવાનો મંત્ર છે.

શ્રીઓનો સ્વભાવ બહુ ચીડીઓ હોય છે. તમે તેવાં કદી થશો નહિ. કોઈ તમારા પર ગુસ્સે થાય તો તેનો જવાબ તમે મૌન અને શાંતિથી આપજો. કોઈ પણ વખતે તમારું ગાંભીર્ય નષ્ટ થવા દેશો નહિ, અને આકરો તથા છોકરાંઓ સાથે અનાવશ્યક વાતો કરી તમારું માનભંગ કરશો નહિ. કેટલીક શ્રીઓ આકરો સાથે એટલી છૂટથી વર્તે છે કે પછી

તેઓ તેમની આજ્ઞા પાળતા નથી અને તેમની સામે ગમે તેમ બોલે છે. આવું થાય એ બહુજ નિંદનીય છે. શેઠ શેઠાણી પ્રતિ ચાકરોના ભક્તિ મિશ્રિત પ્રેમની જરૂર છે. જે સ્ત્રી પોતાના સદ્વર્તન વડે ચાકર-નોકર અને પાડોશીઓના પ્રેમનું સ્થાન થતી નથી તે સ્ત્રી ગમે તેવી સુંદર અને વિદ્વાન હોય તોપણ હું તો તેને મૂર્ખજ કહું. થોડાજ વખતમાં સંસારનો સર્વ બોલે તમારે શિર પડશે, માટે સાવધાન થાઓ, અને તમારું કર્તવ્ય બરાબર સમજો.

તમે જે મહાત્મા વિષે લખો છો તે માણસ કોઈ લુચ્ચો હોવો જોઈએ. સાધુઓ કોઈ દિવસ એવું કરતાજ નથી. કુદરતના નિયમને તોડે તેને સાધુ કહેવાયજ નહિ. તમે હજી આટલાં મૂર્ખ રહ્યાં તેથી દિલગીરી થાય છે. હિંદુઓએ (જે કે હું પણ હિંદુ છું) ‘પુત્ર પ્રાપ્તિ’ ઉપર એટલો બધો ભાર મૂક્યો છે કે જાણે ‘પુત્ર પ્રાપ્તિ’ એજ જીવનનું લક્ષ્ય હોય. કહે છે કે પુત્ર ન હોય અને પિંડ ન આપે તો માણસની સદ્ગતિ થાય નહિ. આ માન્ય-

તાએ જગતમાં એટલો બધો શ્રદાળો કર્યો છે કે જેથી હજારો સ્ત્રીઓ અનિતીમાન અને આવા લુચ્ચા સાધુઓનો ભોગ થઈ પડે છે. હમણાંજ મેં એક દાખલો સાંભળ્યો છે જે તમને લખવો ઉચિત લાગવાથી લખું છું. “એક સ્ત્રીને પુત્ર ન હતો. કોઈએ કહ્યું કે નર્મદામાં અમુક વખત લગી સોપારી રાખી તે સોપારી ખાવાથી પુત્ર થાય, કોળી બિચારી સ્ત્રીએ ખરું માન્યું અને સોપારી ખાવાને બદલે ગળી ગઈ અને થોડાજ વખતમાં શ્વાસ રૂંધાઈ જવાથી મરણ પામી.” આ પાપ કોને ? હું તો કહું કે આપણનેજ એ પાપ છે. બહુ લંબાણ થાય છે. તમે તો ત્યાં જશોજ નહિ.

હવે પત્રમાં જગ્યા નથી માટે પત્ર સમાપ્ત કરું છું. લખવાનું તો ઘણું રહી જાય છે, વળી બીજા પત્રમાં વધારે લખીશ. મહાત્માનાં દર્શન કરવા જશોજ નહિ. હવે તો રજા લઉં છું. સ્ત્રી૦ તમારો

શ્રીમુખ.....

સ્ત્રીનો પત્ર.

પ્રિયતમ !

દાસીના પ્રણામ. તમારો ઉપદેશપૂર્ણ પત્ર મળવાથી આનંદ ! સ્વર્ગનો આનંદ પણ એની આગળ તુરંદ છે. પહેલાં તમારો પત્ર આવવાથી મને જરા શરમ લાગતી પણ હવે તો શરમ કોણ જાણે ક્યાં જતી રહી ! તમારો પત્ર આવે છે તે દિવસ મારો બહુજ આનંદમાં જાય છે. તમારા પત્રને માટે માફ મન પણ બહુ આતુર હોય છે. તમે પણ દયા કરી પત્ર લખવામાં વિલંબ કરતા નથી તે જોઈ મારા આનંદનો પારજ નથી ! તમારો પત્ર વાંચવાથી જેટલો આનંદ થાય છે તેટલો આનંદ તમને પત્ર લખવાથી નથી થતો ! કારણ કે જ્યારે હું તમને પત્ર લખવા બેસું છું ત્યારે એટલી બધી વાતો યાદ આવે છે કે હું એક પણ વાત સારી રીતે લખી શકતી નથી. મનની વાત મનમાંજ રહી જાય છે. લખું છું તે પણ અશુદ્ધ,

અનેક બૂદોથી પૂર્ણ અને ખરાબ હસ્તાક્ષરવાળું બાણી મોકલતાં શરમ લાગે છે. તમે મારા આવા લખાણની પ્રશંસા કરો છો તેથી વળી મને વધારે શરમ લાગે છે, પણ વિચાર કરતાં માલૂમ પડે છે કે, “ તમે મારાથી જુદા નથી. તમારી આગળ મૂર્ખતા બતાવવામાં શરમ રાખવી એ યોગ્ય નથી. ” હવે ધીમે ધીમે શરમ જતી રહી છે અને યથાશક્તિ લખી મોકલવાની ઈચ્છા થાય છે.

“ મહાત્મા ” વિષે લખી મેં તમને દિલગીર કર્યા તેથી માફ માગું છું. હું ત્યાં નહિ બઉં. મને પણ તમારા શબ્દો ખરા લાગે છે. મહાત્મા અહીંથી નાશી ગયા છે અને કોઇ સ્ત્રી પણ પોતાનાં ઘરેણાં-ગાંઠાં લઇ તેમની સાથે જતી રહી છે એવી અફવા ગામમાં આલે છે. ગમે તેમ હો; પણ હું તો તમને પૂછ્યા વિના કાંઇ કરુંજ નહિ.

તમે આપેલાં પુસ્તક કેટલાંક વાંચ્યાં છે. તમે ‘રામાયણ’નું પુસ્તક મોકલ્યું છે તે આજથી વાંચવાનું શરૂ કરીશ. આશીર્વાદ આપો કે તમારા ઉપદેશ અને આજ્ઞા

પાલન કરી કૃતાર્થ થાઉં. તમારા જેવા પતિ મળવાથી હું મને પોતાને બહુજ ભાગ્યશાળી સમજુ છું. મારા પિતા અંગ્રેજી ભણેલાને માટે “ ઉદ્ધત, બેદરકાર, ઉડાઉ અને સ્ત્રી પ્રતિ નિર્દય ” વગેરે જે વિશેષણ વાપરતા તે અત્યારે સ્વાનુભવથી જુઠું લાગે છે. તમે દયા કરી માફ કલ્યાણ કરવા અને મને સુખી કરવા પ્રયત્ન કરો છો તે હું બરાબર જાણું છું. તમારાં ને મારાં લગ્ન થયાં અને આખું જીવન તમારી સાથેજ ગાળવાનું છે એવું છતાં જો હું તમારા ગુણનું અનુકરણ કરી તમને નહિ અનુસરું તો પછી મારા જેવું દુર્ભાગી કોણ ? ઈશ્વરે સ્ત્રી પુરૂષનું જોડું એક એકના સુખને માટે ઉત્પન્ન કર્યું છે કલેશને માટે નહિ ! હું સાચું કહું છું કે મારામાં ઘણી બુદ્ધિ નથી માટે અમુક કાર્ય કરતી વખતે ઘણો સંશય ઉત્પન્ન થાય છે. તમારા ઉપદેશ અને માતૃશ્રીનાં મિષ્ટ વચન મને ઘણીજ મદદ આપે છે, અને દિનપરદિન મનોબળ વધતું જાય છે.

માતૃશ્રીનું શરીર સાફ છે. મારાં બાબીજી

(જેઠની બહુ-જેઠાણી) કોઈ કોઈ વખત તેમના તરફ ઉદ્વેગથી વર્તી તેમને અત્યંત કષ્ટ આપે છે. મને પણ માતૃશ્રીનું દુઃખ જોઈ બહુ શોક થાય છે પણ ઉપાય શો ? મારાથી કાંઈ ભાભીજીને કહેવાય ? હું માતૃશ્રીને આશ્વાસન આપવા મારાથી બનતું કંઈ છે. માતૃશ્રી પણ મારા પ્રતિના સ્નેહને લીધે પોતાનું દુઃખ ભૂલી જાય છે. તમારો પત્ર આવ્યો. ભાભી માતૃશ્રી તમારી કુશળતા પૂછે છે. હું પણ ‘સારા છે’ એટલું કહી શરમાઈને ત્યાંથી જતી રહું છું. તમારા તરફના સમાચારને માટે માતૃશ્રી પણ બહુ ઉત્સુક હોય છે અને વારંવાર ‘પત્ર આવ્યો કે નહિ’ એવું પૂછ્યા કરે છે. માટે તમે પણ પત્ર લખવામાં લીલ ન કરશો.

પ્રાણેશ્વર ! મારા જેવાં સાસુ તો કોઈકનેજ હશે. કેટલીક સાસુઓ તો પુત્રનો સ્ત્રી ઉપર પત્ર આવે તો તેની ઈર્ષ્યા કરે છે. હું તો પ્રભુને પ્રાર્થનાજ કરું છું કે ભારતવર્ષમાં હવે એવી સાસુઓ ઉત્પન્ન ન કરે.

અક અતિ શોકજનક બનાવ તમને લખું છું. આપણી પોળમાં રહેતો.....ભાઈની છોકરી ખૂંદેનનો પતિ આજ પંદર દિવસ થયાં અચાનક ગુજરી ગયો છે. છોકરીની ઉમ્મર ફક્ત ચૌદ વર્ષની છે ! આ લીટીઓ હું તમને આંખમાં અશ્રુ સાથે લખું છું ! એ બિચારીની શી દશા ? કેવી બેલી છોકરી છે ! જાણે દેવિ ! પણ હવે જગતમાં એનું બેલી કોણ ? એ છોકરીના વાળ ઉતરાવ્યા તે વખતનો દેખાવ જોઈ હું તો બેભાનજ થઈ ગઈ ! બે દિવસ લગી મને પણ ખાવાનું લાગ્યું નહિ ! હૃદય ભરાઈ આવવાથી વધારે લખી શકતી નથી.

તમે લખો છો કે મુંબઈમાં આનંદ છે. પણ મને એ ખરું લાગતું નથી. તમારે ક્યારે રજાઓ પડશે ? પત્રમાં આવવા સંબંધી સમાચાર લખી જણાવશો. અત્રે સર્વ કુશળ છે. મારા વાંકા-ચુંકા અક્ષરના અને અશુદ્ધ કાગળમાં લંબાણ થાય તો તમને વાંચતાં કંટાળો આવે માટે પત્ર સમાપ્ત કરું છું.

લી.

ત્રેમલિષ્ઠક શ્રીમતી...

સ્વામીનો પત્ર

પ્રાણાધિકૃત !

હવે તમે હોશિયાર થયાં ખરાં ! પરમ દિવસે તમારો પત્ર મળવાથી ઘણો આનંદ થયો ! આઠ નવ માસ થયા આપણે પત્રવ્યવહાર ચાલે છે, વચ્ચે વચ્ચે તમે પત્ર લખવામાં વિલંબ કરતાં હતાં; તેથી મને અત્યંત ચિંતા થતી, અને તમારા પર ગુસ્સો પણ આવતો. હડાલાંનો પત્ર આશ્વાસન આપે છે. તેમના પત્રમાં વિલંબ થવાથી પરદેશમાં ઘણી ચિંતા થાય છે એ વાત ખાસ સ્મરણમાં રાખજો. હવે તમારો પત્ર નિયમીત આવે છે, તેથી સંતોષ ! હવે લલિપ્યમાં નિયમીત થવા કાળજી રાખશો.

આ વખત તમારો પત્ર ખડું જલદી આવ્યો પણ જોતાંજ માલૂમ પડે છે કે તમે પત્ર ખડુંજ ઉતાવળમાં લખ્યો છે. હજી પત્રમાં ડાઘ, છેકા અને અશુદ્ધિ ઘણીજ રહે છે. બેચાર ભૂલો પણ રહી

ગઇ છે. મારા પત્રનો જવાબ પણ પૂરેપૂરો મળતો નથી. એનું શું કારણ ? ઉત્તર લખતી વેળા એકવાર લખી ગયા પછી ફરીથી વાંચવાની તસ્દી પણ લેતાં હોય એમ જણાતું નથી ! એ તો બેદરકારપણું કહેવાય ! હશે ! કાંઈ નહિ ! હવે એવું ન થવું જોઈએ.

દરેક પત્રમાં “ તમારે રજાઓ ક્યારે પડશે ? ઘેર ક્યારે આવશો ? ” ઇત્યાદિ અનેક પ્રશ્નો પૂછે છે એ કેવું ? શું તમે મને મળવા માટે ઘણાંજ આતુર છો ? તો હું કદી નિર્દય થાઉં ! અભ્યાસ કરવાની પણ શું જરૂર છે ? કહો તો છોડી દઈ આવ્યો આવું ? તમારે તો ઉલટી અમને અભ્યાસ કરવામાં સહાયતા અને ઉત્સાહ આપવો જોઈએ. તમે નથી જાણતાં કે તમારું તેમજ મારું બન્નેનું કલ્યાણ મારા અભ્યાસમાંજ સમાયલું છે. કાંઈ નહિ ! ઈશ્વર સતિ સ્ત્રીઓની મનોવાંચના પૂર્ણ કરે છે, માટે તમારી ઇચ્છા પણ પૂર્ણ થશે. આ રજાઓમાં મને ઘેર આવવાની ઇચ્છા નહોતી પણ

તમારા આગ્રહને લીધે અને તમને સુખી રાખવાની
 મારી ફરજને લીધે હવે ઘેર આવવાનો વિચાર
 રાખ્યો છે. હવે રજા પડવાના દિવસો જેમ જેમ
 પાસે આવતા જાય છે તેમ તેમ તમે અને તમારાં
 મીઠાં વચન યાદ આવે છે. રજા પડવાને ફક્ત
 ત્રણજ અઠવાડીયાં બાકી છે પણ મને તો હવે
 એક દિવસ પણ વરસ જેટલો લાગે છે. ગમે તેમ
 હો પણ થોડાજ દિવસમાં હવે હું તમારી પાસે
 આવીશ. પણ એમાં મને તો કાંઈ લાભ થવાનો
 નથી ! તમે ક્યાં દિવસે મારી પાસે બેસી વાત
 કરવાનાં હતાં ? તમે તો મને બેઠ કોણ જાણે કયે
 ખૂણે બરાઈ જશે ! હું ઘરમાં આવું એટલે તો
 તમારે જાણે ઘરમાં એક શત્રુ આવ્યો. તમે દિવસે
 તો વખત છે મારા સામું પણ નહિ જુઓ ! આ
 બધી લીલાનું માહાત્મ્ય મને સમજાવશે ? સ્વામી
 શ્રીનો સંબંધ બહુ પવિત્ર છે એમાં બિલકુલ અ-
 પવિત્રતા છેજ નહિ. તોપણ મનુષ્યે પોતાના
 મેઘ મિત્ર સાથે સ્વાધીન ભાવે વાત ન કરી શકે

એવું કારણ શું ? સ્વામી સ્ત્રીની આ 'સંતાકુકડી'ની રમતજ અપવિત્ર વિચાર ઉત્પન્ન કરે છે. માટે પ્રત્યેક દંપતીએ આ 'સંતાકુકડી'ની ટેવ ત્યાગ કરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. માફ કરવું એવું નથી કે આખો દિવસ પતિ પત્નીએ પાસેજ બેસી રહેવું. છેક બેશરમ થવાની પણ જરૂર નથી.

લજ્જા એ સ્ત્રીનો અલંકાર છે. છેક નિર્લજ્જ થવું એ પણ સાફ નથી. પણ અસ્થાને લજ્જાને લીધે તમે તમારું કર્તવ્ય ચૂકો એવું ન બનવું જોઈએ. લજ્જા સંબંધી પત્રમાં લખતાં બહુ લંબાણ થાય માટે લખતો નથી. રૂબરૂમાં એ વિષયની ચર્ચા વિસ્તારથી કરીશું. લખું છું તો ખરો પણ ત્યાં આવી કહેવાય ત્યારે ખરું ! કારણ કે ઘણી વખત મનની વાતો મનમાં રહી જાય છે. ભારતવર્ષમાં કેટલા યુવકો મારી પેઠે સ્ત્રીને મનમાંજ ઉપદેશ આપતા હશે !

ખીનું સ્વચ્છતા વિષે તમને કાંઈક કહેવાની જરૂર લાગે છે. ખંગાલના સુધારક અને ક્રિમિના

પરમ ભક્ત મહાત્મા કેશવચંદ્રસેને એક 'નવસં-
હિતા' નામનું પુસ્તક લખ્યું છે તે જોશો. એમના
ધાર્મિક ઉપદેશ તમને ન રૂચે તો તે ગૃહણ ન
કરશો, પણ એમના સામાજિક નિયમો, લક્ષના
નિયમ, ગૃહ વ્યવસ્થા કેવી રીતે રાખવી ઇત્યાદિ
નિયમોનું ખાસ મનન કરજો. આપણે એવા સુધા-
સની ખાસ જરૂર છે. તમે શરીર, વસ્ત્ર અને ઘરની
ખીજ વસ્તુ બરાબર સ્વચ્છ રાખતાં નથી. આ દોષ
પણ સ્ત્રીઓને માથે કલંકરૂપ ગણાય. બેદરકારીથી
શરીર તેમજ વસ્ત્ર અસ્વચ્છ રાખવાં એ બિલકુલ
વિચિત્ર નથી. ઇશ્વરે કૃપા કરી તમને શરીર આપ્યું
છે. તેના તરફ બેદરજાર રહેવું એ પણ પાપજ છે.
કેટલીક સ્ત્રીઓ અસ્વચ્છ રહેવામાં માન સમજે છે.
“કામનો અંત નથી અમે તો કામમાંથી નવરાંજ
ક્યારે થઈએ છીએ !” ઇત્યાદિ અનેક વાક્યો
સ્ત્રીઓ એવાની બેદરકારી છૂંકાવવા બોલે છે. સ્ત્રી-
ઓનું આ બોલવું તદ્દન પ્રાચીન વગરનું છે' ઇચ્છા
જોમ તો શરીર અને વસ્ત્ર સ્વચ્છ રાખવા ઇચ્છો

વખત મળે. કેટલીક સ્ત્રીઓ સાસરામાં પોતાના વસ્ત્ર અને દેહ અસ્વચ્છ રાખવામાંજ સાદાઈ સમજે છે. “ વહુ બહુ ડાહી છે, સાદી છે, એટલી બધી કામગીરી છે કે પોતાના શરીર અને વસ્ત્રનું પણ લાન રાખતી નથી. ” સાસરા તરફથી આવાં અનેક વખાણુ સાંભળવાને માટે અસ્વચ્છ રહી જે સ્ત્રી પોતાનું આરોગ્ય નષ્ટ કરે છે તેને અધર્મી અથવા મૂર્ખ કહેવામાં શો દોષ ? શરીર તથા વસ્ત્ર અસ્વચ્છ હોય તેનાં વખાણુ કર્યાં તો પણ શું ? જે મનુષ્ય શરીર આરોગ્ય તરફ લક્ષ આપતો નથી તે મનુષ્ય જાતિની ખૂદારજ છે ! અને જેઓ તેમની પ્રશંસા કરી તેમને વૈતરૂં ઘસડત્રા ઉત્સાહિત કરે છે તેમને તો હું પશુજ માનું છું. પશુઓ તો કાંઈક પણ ઠીક ! તેઓ તોપણ સ્વચ્છ રહેવા યત્ન કરે છે. તમારે એવાં પશુ તરફની પ્રશંસા માટે ખિલકુલ કાળજી રાખવી નહિ. સારાં અને સ્વચ્છ વસ્ત્ર પહેરીએ તો લોકો મરકરી અથવા નિંદા કરે તેની ખિલકુલ દરકાર કરશો નહિ. લોકો

આપણે માટે શું કહેશે એવું ધારી આપણે આપણું કર્તવ્ય ચૂકવું એ મહાપાપ છે. બધું તમને ઉદ્દેશી-નેજ લખ્યું છે એમ સમજી શુરસે ન થતાં.

‘ રામાયણ ’ બહુ ધ્યાન દઈને વાંચજો. માત્ર રામનો ઇતિહાસ વાંચી જવાથી ‘ રામાયણ ’ વાંચ્યાનું સાર્થક થતું નથી. પણ રામાયણમાંનાં પાત્રોનાં ચરિત્ર ઉપર ખાસ નજર રાખી દરેક પાત્રમાં જે ખાસ ગુણ હોય તે આપણા જીવનમાં ઉતારીએ ત્યારેજ વાંચનનું સાર્થક !

ભાભી માતુશ્રીને અયોગ્ય શબ્દો કહે અને તેમનું કહ્યું તમને અસત્ય લાગે તો તમારે તેમને કહેવુંજ નોંધવું ! એમને ન કહેવાય તેનું શું કારણ ? તેમનું કહેવું અસત્ય હોય તો પછી તેમનાથી ડરવાનું શું ? ભાભી તમારા કરતાં વયમાં દશ પંદર વર્ષ મોટાં હોય પણ સદ્વર્તન, બુદ્ધિ અને ડહાપણમાં તમારા કરતાં ઓછાં હોય તો ખરી રીતે તો તમેજ મોટાં છો. એટલે તેમને કહેવાનો તમને હક્ક છે. પણ કહેવું તે નમ્રતાથી અને લેશ પણ

ક્રોધ કર્યા વિના કહિવું. તમારું જોઈ બાબી બોલતાં ચાલતાં અને માતૃશ્રીની સેવા કરતાં જો ન શીખે એ તો તમારીજ ખામી !

ઈશ્વરની પ્રાર્થના કરવાની ટેવ પાડી તે તો ઘણુંજ સારું કર્યું ! નઠારી સાસુઓ ઉત્પન્ન ન કરે એવી પ્રાર્થના કરવાને બદલે સારી સાસુઓ ઉત્પન્ન કરે એવી પ્રાર્થના કરજો. પછી સારી પુત્રવધૂઓને માટે પણ પ્રભુને કહોજો. કારણ કે બધે સાસુઓનો વાંક હોતો નથી. કેટલીક પુત્રવધૂઓ પણ એવી દુષ્ટ અને અવિચારી હોય છે કે તે સાસુઓને બહુજ દુઃખ દે છે. તમને ખબર છે કે પ્રભુ તમારી પ્રાર્થના ક્યારે સાંભળશે ? તમારી જીંદગીને અથવા માને દુઃખી જોઈ તમને કેટલું દુઃખ થશે ? તેમનું દુઃખ જોઈ તમને રડવું પણ આવશે ! જ્યારે ભારતવર્ષની હિંદુ સ્ત્રીઓનું દુઃખ જોઈ તમારી આંખમાં લોહીનાં આંસુ આવશે અને જ્યારે આવાં અશ્રુ પિંડુ સાથે તમે પ્રભુને પ્રાર્થના કરશો ત્યારે પ્રભુ તમારી પ્રાર્થના કબૂલ કરશે. તમે આખા ભારતવર્ષને

માટે પ્રાર્થના કરી છે તેથી મને તો ઘણુંજ આનંદ થાય છે, તમારા જેવી થોડું લણેલી સ્ત્રી ભારત વર્ષને માટે પ્રાર્થના કરે એ કાંઈ ઓછી વાત !

પેલા ‘ મહાત્મા ’ની ખબર લખી તે વાંચી બહુજ દિલગીરી થાય છે ! હજુ હિંદુ સ્ત્રીઓ આટલી ખૂબી અજ્ઞાન જાણી અમારું હૃદય તો લેદાઈ જાય છે ! શું કરીએ હાલ કાંઈ ઉપાય નથી ! આવા સાધુઓને લીધે આપણને પછી સારા સાધુઓ તરફ પણ પણ અશ્રદ્ધા ઉત્પન્ન થાય છે. તમે પણ એકાદ આશીર્વાદ લઈ આવ્યાં હોત તો ઠીક મળ પડતને ! મને તમારી મજાક કરવાનું તો મળતે ? ! !

ખંડેન.....ના વૈધવ્યના સમાચાર વાંચી અત્યંત શોક થાય છે. વળી આપણા હિંદુઓની કૂરતાનો વિચાર કરતાં તો આંખમાંથી આંસુ પણ પડે છે. એને માટે હું તમને શું લખું ? હાલ તો વિધવાઓ માટે જગતમાં બે વિચાર ચાલે છે. કેટલાક પ્રતિજ્ઞાની હિમાયત કરે છે અને કેટલાક તેની ખાસ વિરુદ્ધ છે. મારા વિચાર પ્રમાણે તો

એમને માટે બેજ રસ્તા છે. એક પુનર્લન્ન અને બીજો
 ધર્મ પણ ધાર્મિક રસ્તે કાંઈ સઘળાં જઈ શકતાં
 નથી. વળી આપણા સંસારમાં પ્રથમથી યથાર્થ ધા-
 મિક શિક્ષણ અપાતું નથી એટલે તો ધર્મમાં આ-
 ગળ વધવું એ બહુજ કઠણ પડે છે. મારા મત
 પ્રમાણે જે સ્ત્રીઓ ધાર્મિક ઉન્નતિ કરી શકે તેમ
 હોય તેમને માટે માળાપે તેવી સવડ કરી આપવી
 પણ જે સ્ત્રીઓ તેમ કરી શકે એમ નથી તેમની
 પાસે બળાત્કારે વૈધવ્ય ન પળાવતાં તેમને જાહેર
 રીતે પુનર્લન્ન કરાવવાં. આ પ્રશ્ન બહુ કઠણ છે. પ-
 ત્રમાં બધું લખતાં બહુ લાંબાણ થાય. તમને કહેવાનું
 એટલુંજ કે માણસ પોતાનું દુઃખ તેમજ પારકું દુઃખ
 વખત જતાં ભૂલી જાય છે. પોતાનું દુઃખ વખત જતાં
 ભૂલવું એ સાફ છે પણ પારકું દુઃખ જાહેરી પર્યંત
 સંભારવું જોઈએ. જે છોકરાંનો બાપ અથવા મા મરી
 જાય છે તે છોકરાં પ્રતિ બે દિવસ તો જગત બહુજ
 માયા અને પ્રેમ દેખાડે છે પણ પછી તેમને સં-
 ભારતા પણ નથી. તમારે એવું ન થાય તે સાચ-

વળે. આ વિધવાનું દુઃખ તમને જીંદગી પર્યંત યાદ રહેવું જોઈએ; અને વખત આવ્યે ત્યારે તેમનાં દુઃખ ઓછાં કરવા પ્રયત્ન કરો ત્યારેજ તમને દુઃખ થયું હતું એમ સાબીત થાય.

આજ તો હજી વાંચ્યું પણ નથી. વાંચવું એ પણ મારું કર્તવ્ય છે. કાગળ પણ પૂર્ણ થયો છે. લણી રહ્યા પહેલાં લગ્ન થવાથી અડચણ તો ઘણી પડે છે પણ કંઈ નહિ હવે નિભાવવુંજ એ આપણી ફરજ છે. ખડુ લાંબાણ થયું ! વળી તમને વાંચતાં પણ કંટાળો આવશે માટે કાગળ સમાપ્ત કરું છું. કંઈ બાબત સમજ ન પડે તો ફરી ફરીને વાંચજો. કુશળ સમાચાર લખશે. માતૃશ્રીને તેમજ ભાણીને પ્રણામ કહીશો.

લી. તમારો

શ્રીયુત.....

સ્રીનો પત્ર

પ્રિયતમ !

હું પત્ર લખવામાં વિલંબ કરતી અને તેથી તમને ચિંતા થતી જાણી બહુ દિલગીરી થાય છે. વળી મારો છેલ્લો પત્ર બહુ ગંદો અને અશુદ્ધ હતો એવું પણ તમે લખો છો. પ્રાણાધિક ! અમે તો હજી “ નવા નિશાળીઆ. ” ભૂલો પણ થાય. દાસી હાથ જોડી માફી માગે છે. લવિષ્યમાં એવું નહિ થાય તે માટે કાળજી રાખવા દૃઢ નિશ્ચય કર્યો છે. હવે તમારે એ બાબત નહિજ લખવું પડે.

તમારે થોડા વખતમાં રજા પડશે એ જાણી આનંદની સીમા રહેતી નથી. તમારાં દર્શન થોડાજ વખતમાં થશે એવો વિચાર આવતાંજ હું તો જાણે ઘેલી જેવી થઈ જાઉં છું. હું અહીં છું પણ મન તો હમ્મેશ તમારામાંજ રહે છે. આ રજાઓમાં ઘેર આવવાની ઇચ્છા નહતી એવું તમારા પત્રપરથી જણાય છે. જો એમ હોય તો ખાસ મારે લીધે ઘેર

આવવાની જરૂર નથી. મારા સુખને માટે હું તમને તમારું કર્તવ્ય ચૂકી તમારી ઇચ્છા વિરૂદ્ધ ઘેર આવવા કહેતી નથી. તમારી ઇચ્છાને આધીન રહેવું. એજ અમારી ફરજ છે. મારે લીધે અથવા મારી સાથે લગ્ન થવાથી તમને અભ્યાસમાં અડચણ પડે છે એવું જાણી મને બહુ દુઃખ થાય છે; પણ એમાં મારે શું કરવું ? મારા સુખને માટે તમે તમારું કર્તવ્ય ન ભૂલશો.

પ્રાણેશ્વર કાલ રાત્રે મને એક ઘણુંજ સુંદર સ્વપ્ન આવ્યું હતું. કાલે હું માતૃશ્રી સાથે અને તેમની પથારીમાં સૂતી હતી. નિદ્રા પણ જદ્દી આવી ગઇ. નિદ્રાવસ્થામાં મેં તમને મારી પાસે બેઠેલા જોયા. મને તમે અનેક ઉપદેશ આપતા અને મારું હૃદય બહુ શાંત થતું. પછી તમે તમારું ઘડીયાળ મને ટેબલ પર મૂકવા આવ્યું. હું ઘડીયાળ મૂકવા ઉઠી પણ મારી બેઠરકારીને લીધે ઘડીયાળ હાથમાંથી પડી લાગી ગયું ! મેં તરત તમારી સામું જોયું; તમે બિલકુલ ગુસ્સે થયા નહિ પણ મને ધીરજ આપવા લાગ્યા એટલામાં મારી આંખ

ઉઘડી ગઈ અને સુખ નષ્ટ થયું. ઉઠીને જોયું-સર્વ મિથ્યા. માત્ર સ્વપ્ન માટે મને પણ જરા શોક થયો. મને વિચાર થાય છે કે જો સ્વપ્ન સાચું હોત તો જગતમાં કોઈ દુઃખી હોતજ નહિ, આ વખતે ઉઠી મેં ઘડીઆળમાં જોયું તો ત્રણ વાગ્યા હતા પછી મને ઉઘ પણ ન આવી. આમતેમ આજોટીને રાત્રિ પૂરી કરી.

ઘેર આવશો ત્યારે તમારી સાથે વાતચીત કરવા વિષે તમે ઘણું લખ્યું છે. એનો ઉત્તર હું શું આપું ? તમે મને ઉપદેશ આપો અને હું તે ન માનું એવો દિવસ તે પહેલાં માફ મૃત્યુ આવે તો ઠીક. મારા દોષ દેખાડો છો તેથી મને આનંદ થાય છે, પણ તમારા બધા ઉપદેશ મારાથી એક-દમ અમલમાં મૂકાતા નથી. કૃપા કરી મારા અપરાધ ક્ષમા કરશો અને હયા કરી નિરંતર સન્માર્ગે દોરજો.

સ્વચ્છ વસ્ત્ર અને શરીરને માટે તમે જે લખ્યું છે તેતો મને બહુજ ગમ્યું. તમારો એ ઉપદેશ તો હું ખરાબર અમલમાં મૂકું છું. વળી

અમે સ્ત્રીઓ ઘણીવાર શરીર બરાબર ચાંપીને નહાતી નથી અને શરીર લૂછવાની તો અમારે બાધાજ ! એ ટેવ પણ મેં છોડી દીધી છે, અને નહાયા પછી શરીર બહુજ ભાર દઇને લૂછું છું.

હમણાં અમે બધાં ભેગાં બેસી નિયમીત રીતે એક કલાક વાચનમાં ગાળીએ છીએ. વાંચીને આનંદ થશે કે પુરાણી હું છું ? ‘નવસંહિતા’ ધણું સાફ પુસ્તક છે. ભાષંતર કરતાં મૂળ બંગાળી પુસ્તક સાફ હશે પણ મારા ભાગ્યમાં બંગાળી શી-બવાનું ક્યાંથી ?

ભાભીજીથી તો તોળા ! આજે પણ “ધરેણાં” માટે માતૃશ્રી સાથે લડયાં. અમે વાંચીએ છીએ તેની પણ એમને કાંઈ અસર થતી નથી. ભાભી ભણેલાં તો છે પણ કોઈ દિવસ વાંચતાં નથી. એમને તો નકામી વાતો કરવી બહુ ગમે છે. તમે એમનાપર એક પત્ર લખજો.

પ્રાર્થનાનું રહસ્ય સમજાવ્યું તે ઠીક થયું ! માફ હૃદય સરળ બનાવવા હું નિરંતર પ્રયત્ન કરીશ.

“રામાયણ” તો માતૃશ્રી બહુ સારું સમ-
જાવે છે. વળી તમે આવો ત્યારે રૂબરૂમાં બરાબર સમ-
જણ થાડજો.

પત્રના અંતમાં લખો છો કે ‘તમને કંટાળો
આવે જાણી પત્ર સમાપ્ત કરું છું.’ વાહ ! નકામી
અમારી મશકરી શા માટે કરો છો ? મને તમારો
પત્ર વાંચતાં કંટાળો આવે ? એવો વિચાર તમને
ક્યાંથી આવ્યો ? તમારો પત્ર હું ચાર-પાંચ વખત
વાંચું છું ત્યારેજ મને શાંતિ થાય છે. મને લાગે
છે કે તમે તમારા મનની વાત લખી છે. મારો
અસ્વચ્છ અને અશુદ્ધ પત્ર જોઈ તમને કંટાળો
આવતો હશે, અને તેથી મને લખ્યું છે; પણ
મને તો તમારા પત્રથી ઘણોજ આનંદ થાય છે.
તમારો પત્ર વાંચતી વખતે તો જાણે તમારી સાથે
વાતો કરતી હોઉં એવુંજ લાગે છે. તમારો પત્ર
વાંચતી વખતે તમારી આપેલી તમારી ધખી હું
મારી સામે રાખું છું. આહા ! આ વખતે મને
કેટલો આનંદ થતો હશે ! એ આનંદની કદંપના

તમે પુરૂષો શું કરી શકો ? મારા પત્રથી તમને કંટાળો આવતો હોય તો પણ કૃપા કરી દાસીનો પત્ર એક વખત તો વાંચજો.

પારકાં દુઃખ ભૂલવા વિષે લખ્યો છે. તે બરાબર છે. પણ આપણાથી એવું થતું નથી. પારકાં દુઃખ ભૂલી જવાય છે અને આપણાંજ દુઃખ નથી ભૂલાતાં. તમે આવો ત્યારે રૂબરૂમાં આ વિષે તમને વધુ પૂછીશ.

અમારી મૂર્ખાઈપર તમને હસવું આવે છે ? અને મનક કરવાનું મન થાય છે ? હશે. તમારો વખત છે ? અમે મૂર્ખ બન્યાં એટલે સહન કરવા સિવાય બીજો ઉપાય નથી.

આ કાંગળમાં હવે વધુ લખતી નથી. ઘરમાં સર્વ કુશળ છે. ઘરનું ઘણું ખર્ચ કામકાજ હુંજ કરું છું. માતૃશ્રીનું શરીર પણ ઠીક છે. પુરસદે તમારી સહભાગિનીને યાદ કરજો. મારા તરફથી અંકચલ થતી હોય તો માફ કરશો. એજ લી.

દાસી શ્રીમતી...

પહેલો ભાગ સમાપ્ત.

સોની કામનો હુન્નર

(કિંમત ચાર આના વી. પી. થી છ આના.)

આ પુસ્તક કેવું ઉત્તમ અને ઉપયોગી છે તેના માટે અમે કહીએ તેના કરતાં ધન્વન્તરી માસીકના વિદ્વાન અધિપતી શું કહે છે તે વાંચી કે બસ જુઓ:—

x x હાલના ચાલુ જમાનામાં આપણે વિદેશી શોકોનું અનુકરણ કરવા લાગ્યા છીએ. મુરોમ અમેરિકામાં અઢળક ધન છે, અને તે ધન ખર્ચતાં પણ પુરતું નથી. કરોડો રૂપિયાનાં દાન અને સાર્વજનિક કામો થાય છે. વૈભવના પદાર્થો એક પછી એક તેમને તુચ્છ લાગતા જાય છે, અને નવી નવી જાતની ફેશનો દાખલ થાય છે. તેમના સંસર્ગથી આપણામાં પણ ફેશનબાઈનું ભૂત દાખલ થયું છે, આપણા આગળના વખતનાં ટકાઉ ને મજબૂત કપડાંને પાણીયુ મળ્યું છે. અમદાવાદમાં અનેક પ્રકારનું

રેશમી કાપડ, સાડીઓ, ખંડ, શેલાં, પિતાંબર, રેશમી કારના
 ઘોતીજોટા, અને કસબનું કામ બનતું હતું, અને જે કપડાં
 પેઢી દરપેઢી ચાલતાં હતાં તેનો હવે કોઈ ભાવ પૂછતું નથી.
 જાપાનીઝ માછલાંની જાળ જેવી સાડીઓ, ચલોડા, રમાલ
 વગેરેની ખરીદી થવા લાગી છે. આજ પ્રમાણે ધરેણાંમાં
 પણ ફેશન પેસી ગઈ છે; પહેલાંનાં કલ્લાં, નકુર હાંસડીયો,
 સાંકળાં, સોના રૂપાના કંદોરા, ઉતરીયો, (દોરા). સોનાનાં
 નકુર કડાં, કલ્લયો, વેઢવાંટીયો વગેરે અનેક જાતનાં આ-
 ભુષણો જેમાં જાલણ આવતું નહોતું, અને તુકસાન પણ
 નહોતું, તે ધરેણાં હવે લોકોને પસંદ પડતાં નથી. હવે
 સોનાની ખંગડીયો, કડાં, અછોડા, સોનાના હાર, વગેરે
 ધણી જાતનાં ધરેણાં જાળણવાળાંજ કરવામાં આવે છે, અને
 તેની ઘડાઈ પણ તોલે ૨ કે ૩ રૂપૈયા પડે છે. એટલુંજ
 નહિ પણ તે સોનાને ગાળવા પછી રૂપિયે બાર આનાતું
 ધન પણ રહેતું નથી. તેવીજ ચાંદીનાં ધરેણાંની દશા થઈ
 છે, અને તેમાં પણ મનગમતી ઘડાઈ લેવામાં આવે છે.
 આટલી ઘડાઈ લીધા છતાં પણ તે ધરેણાં ધડવામાં સોનું
 કાઢી લેવામાં કેવી યુક્તિઓ થાય છે, અને આપણે ઘડા-
 વવા પાસે બેઠા હોઈએ છતાં સોનીઓ પોતાની બોલીમાં
 એકએકને કેવા સમજાવે છે તે આ પુસ્તક વાંચવાથી જ-

જાશે. હિંદુસ્તાનમાં દાગીના ઘડાવવાનો અને પહેરવાનો ચાલ સ્ત્રીઓમાં વિશેષ છે. દરેક માણસને સોનીને ત્યાં દાગીના ઘડાવવાનો પ્રસંગ આવેલો હોય છે. એટલુંજ નહિ પણ ઘડતી વખતે તેઓ પોતાની ભાષામાં વાત કરતા પણ સાંભળવામાં આવ્યા હશે. આ પુસ્તકમાં સોની લોકોમાં વેપારી ભાષાના કેટલાક શબ્દો અને તેના અર્થ લખવામાં આવ્યા છે, અને કેવી યુક્તિથી સોનું રૂપું ચોરી લેવાની ગરબડ તેઓ કરે છે તે પણ ખતાવ્યું છે. તેમજ તેમની ભાષાની વાતચિત પણ લખેલી છે. x x x મી ભીખાભાઈ સોની લોકોની ભાષા મંજૂરે બાકી રહેતા શબ્દો ક્રમવારી અનુક્રમથી લખી કોપરપે ખીજ ભાગમાં મૂકે તો તે શબ્દનો અર્થ શોધી કાઢવાને વધારે મહેનત પડે નહિ અને સોની લોકોને ત્યાં દાગીના કરાવતી વખતે આવા શબ્દમાં વાતચિત થાય તો કરાવનારને પણ સમજાય પડે, અને પ્રજાવર્ગ ઉપર મોટો ઉપકાર થાય. આ પુસ્તકનો ખીજો ભાગ પણ મી. ભીખાભાઈ જલદી બહાર પાડશે તો લોકોને લાભકારક થશે એમાં કંઈ શંકા નથી.

મળવાર્થ ફેકાણું—

ભીખાભાઈ છારાલાલ ચાધરી.

જમાલપુર—અમદાવાદ.

આજના અંકનો વધારો.

હિંદુસ્તાનમાં પહેલ વહેલું

મહત્ત માસિક પત્ર

દંપતી હિતેચ્છુ

દર મહિને રૂ. ૪૮ પાનાનું ઉત્તમોત્તમ વાંચન પૂરું પાડતું-ઉત્તમ લેખો-અને ચિત્રોથી ભરપૂર નાતાલના અંક સાથે-મળે છે. આવું માસિક હિંદુસ્તાનમાં પહેલું છે કે જેનું લવાજમ ખિલકુલ લેવાતું નથી. કાગળની આવી સખત મોંઘવારી છતાં આ માસિક પોતાનું કાર્ય કરે જાય છે. માત્ર વાર્ષિક પોષ્ટેજ છ આના વી. પી. થી આઠ આના. તાકીદ કરો. પાછલા તથા ખાસ અંક સીલક હશે તોજ મળશે.

લીખાલાલ છોટાલાલ ચૌધરી,
જમાલપુર-અમદાવાદ.

એન્ટો-

ભાવનગર—ખીમચંદ કુલચંદ, ખંભાત-હીરાલાલ દયાશંકર દેવની પોળ, લીમુર (આફ્રિકા) સી. એસ. પટેલ.

દંપતી હિતેચ્છુ માટેના અભિપ્રાયો.

ગુજરાતી સાહિત્યમાં કદી પણ નહિ બન્યો હોય તેવો અપૂર્વ પ્રસંગ દંપતી હિતેચ્છુના જન્મથી બન્યો છે, એટલે રોયલ સોળ પેજ બેથી ત્રણ ફોર્મનું માસિક માત્ર વાર્ષિક ટપાલ ખર્ચના છ આના લઈને આપવાનું આવા કામળની મોંઘવારીના સમયમાં રા. ચૌધરીએ ગુર્જર સાહિત્યમાં પ્રથમજ સાહસ ખેડ્યું છે. જોકે માસિકની શરૂઆત છે છતાં એકંદરે જેતાં લેખો પણ જાણિતા લેખકોના હોવાથી વાંચતા જેવા છે. અમે ગુજરાતના આવી જતના આ પ્રથમ માસિકને સર્વ રીતે ઉન્નતિ ઇચ્છીએ છીએ

હિંદુસ્થાન

આ માસિક વગર લવાજમે મોકલવામાં આવે છે++ તંત્રી બીખાભાઈ છોટાલાલ ચૌધરી જમાલપુર અમદાવાદ છે. વગર લવાજમે માસિક પહોંચાડવાનું આ બીખાભાઈ છોટાલાલનું પ્રથમ સાહસ છે તેને માટે તેમને ધન્યવાદ ઘટે છે.

ધન્યવંતરી

માત્ર જાહેર ખબરોની આવકપર આધાર રાખી મફત બહાર પડતું આ પ્રથમ માસિકજ છે. જે દરેકે મંગાવવું જોઈએ. લેખો પણ ઉપયોગી જણાય છે.

દિગંબર જૈન

માસિકનો અંક પહોંચ્યો છે તે માટે ઉપકાર
માનું છું. પ્રસંગ ઉપર લેખો મોકલતાં મને આનંદ થશેXX

અમૃતલાલ મુંદરજી પઢીઆર

આપણે બંને દેશના સુધારાના માટે પ્રયત્ન કરીએ છીએ અને મારી એવી આશા છે કે આપનું સ્તુત્ય કામ વિશેષ ફળિયુત થશે.

મુક્તિ સમાચારના તંત્રી

આપની તરફથી મફત માસિકની પહેલ યદ્ય છે અને મફત આપો છો તેમ સાઈં માસિક આપશો તો ગુજરાત તમારું ખરેખર આભારી થશે.

નહાનાલાલ દ. કવિ.

અમારે ત્યાં દરેક જાતનું છાપકામ સસ્તું, સશાબ્દાર કરાવી આપવામાં આવે છે. બહારગામવાળાને પ્રુફ વાંચવાની તથા ધક્કા ખાવાની મુશ્કેલીમાર્થી મુક્ત થવાય છે. એકવાર કામ પાડી ખાતરી કરો.

રૂબરૂ મેળાપ—સવારના ૭ થી ૯ સુધી,

લીખાલાલ છાટાલાલ ચોધરી.

જમાલપુર—ટાકરશાનીપોળ નં. ૧૬૦૬-૧૦

અમદાવાદ.

આથીતે કેટલું સસ્તું હોઈ શકે

માત્ર દસ આનામાં ચારસેં પૃષ્ઠ ઉત્તમોત્તમ વાંચન
દંપતી ધર્મ પુસ્તકમાળા:

આ માળા કાર્તિક ૧૯૭૩થી શરૂ થઈ ચૂકી છે. જેનાં પુસ્તકો એક પછી એક વિદ્વાન કવિઓની કલમથી લખેલાં તૈયાર થાય છે. આવી મેંઘવારીના સમયમાં આ પણ અમે કેટલું સસ્તું આપીએ છીએ તે આપ જુઓ. ૧ હું પુસ્તક પ્રખ્યાત કવિ, સાક્ષર, વક્તા શ્રીયુત વસંત (વસનજી દયાળજી ગણાત્રા) નું લખેલું “પવિત્ર પ્રભુ પ્રેમનો પ્રભાવ” જહાર પડ્યું છે. જે દરેક મનુષ્યને હાથમાં લીધા પછી છોડવું ગમતું નથી. વાર્ષિક લવાજમ દસ આના (દંપતી હિતેચ્છુના ગ્રાહકને આઠ આના બન્નેના ચૌદ આના) વી. પી. પોસ્ટથી બે આના વધારે ગ્રાહકો કરતાં થોડીકજ નફો વધારે છે તો તાકીદ કરો.

ભીખાભાઈ છોટાલાલ ચોધરી.

જમાલપુર—અમદાવાદ.

(પુસ્તકોની પસંદગી માટે સાથેના પેજ ઉપર જુઓ.)

દંપતીધમ પુસ્તકમાલાનાં પુસ્તકોની પસંદગી.

નીચેનાં પુસ્તકોમાંથી યથાસંયોગે નીકળતાં રહેશે.

પુસ્તકનું નામ.

લખનાર.

૧ પવિત્ર પ્રભુ પ્રેમનો પ્રભાવ	શ્રીયુત-વસંત
૨ દંપતી પત્રાલાપ	શ્રીયુત-એમ. એમ. બદ
૩ નવીન ગૃહિણી	શ્રીયુત-વજ્રવિહારી
૪ દંપતી વાર્તાવિહાર	શ્રીયુત-વિદ્યાવિનોદિ
૫ વિદ્યાધર અથવા બે વિદ્યાર્થી	શ્રીયુત-“ક”
૬ દંપતી ગઝલમાળા ભાગરત્ને	શ્રીયુત-મુસાફિર
૭ સોહાગીની	શ્રીયુત-એમ. એમ. બદ
૮ ચડતી-પડતી	શ્રીયુત-વિદ્યાવિનોદિ
૯ સાધુ કે શયતાન	શ્રીયુત-જી. ખી. ભોગરાડકર

ઉપર જણાવેલાં પુસ્તકોમાંથી યથાસંયોગે નીકળતાં રહેશે, તેમાં ફેરફાર કરવાનો મેનેજરને અધિકાર છે. વાર્ષિક લવાજમ ચારસે પૃષ્ઠના દર આના. લખો—

લીખાલાલ છાટાલાલ ચોધરી.

જમાલપુર—અમદાવાદ.

ગુપ્તમાં ગુપ્ત બાબત બહાર આવી છે !!!

સોનીકામનો હુન્નર

સોની પોતાની ચાલાકી કાઢને ન બતાવે તે આ પુસ્તકમાં બાષા સાથે વર્ણવી છે. જેની કિંમત માત્ર ચાર જ આના છે વી. પી. થી છ આના

આ પુસ્તક વિષે અમે વખાણ કરીએ તેના કરતાં બહાર પત્રો શું કહે છે તે વાંચો તો ખસ છે.

સોની લોકો પોતાના ધંધામાં ઘણી અપ્રામાણિકતા ચલાવે છે અને દાગીના ધડાવનારાઓને હમ્મેશાં છેતરે છે. થાપ મારે છે એ વાત એટલી તો ઉઘાડી પાડી છે કે એ બાબત વિશેષ સ્પષ્ટિકરણ કરવાની જરૂર નથી. ગ્રાહકોને છેતરવાની તેમની કેટલીક ચાલાકીઓ આ પુસ્તકમાં સારી રીતે ઉઘાડી પાડવામાં આવી છે. દાગીના ધડાવનાર દરેક માણસે આ પુસ્તક વાંચવું જોઈએ. ગુજરાત પંચ

આ પુસ્તકમાં સોનીની બોલી, રીતમાત વગેરેની હકીકત આપી એક સોની અને ગ્રાહકનો સંવાદ આપેલો છે. તે વાંચવાથી ધરેણું ધડાવનારને અનેક પ્રકારની ચેતવણી મળી શકશે.

૧૬૦૫૨ જૈન

આ ઉપરાંત બીજા કેટલાક પત્રોના અભિપ્રાય સ્થળ સંકાયના લીધે આપી શક્યા નથી.

મળવાનું ઠેકાણું- લીખાભાઈ છોટાલાલ ચોધરી,

જમાલપુર-અમદાવાદ.

સ્વદેશીની હિમાયત સાથે સ્વધર્મ સાચવવો હોય તો
સાધુ બનાવવાનો હુન્નર

મંગાવી બનાવતાં શીખો. જેમાં અગ્નિની પણ જરૂર પડતી નથી ; અને સહજમાં ઉત્તમ સાધુ તૈયાર થાય છે, તો આવી તક નહિ ગુમાવતાં એકવાર મંગાવી ખાત્રી કરો. કિંમત માત્ર અઢી આનાની દીકીટો મોકલી મંગાવો વી. પી.થી ચાર આના.

બેર બેઠાં તારંગાણીની યાત્રા કરવી હોય તો
તારંગાનો ભોમિયો

માત્ર ત્રણ જ પૈસાની દીકીટો મોકલી મંગાવી અનુભવ કરો.

મફત

મફત

મફત

વૃદ્ધનગર (ખંડ) નો ગરબો

નાગરોને અતિ ઉપયોગી માત્ર પોસ્ટેજની અર્ધા આ નાની દીકીટો મોકલી મંગાવો.

છપાય છે

છપાય છે

દંપતી ગજલ સંગ્રહ.

રા. મુસાશિરની કલમથી લખાએલી ગજલોનો સંગ્રહ છપાઈ તૈયાર થવા આવ્યો છે. તાકીદે મંગાવો કિંમત છ આના વી, પીથી આઠ આના

લીખાભાઈ છોટાલાલ ચોધરી.

જમાલપુર—અમદાવાદ.

બોધદાયક પુસ્તકો

શ્રી નાથજીનું પ્રાગટ્ય (ત્રીજી આવૃત્તિ

છપાય છે)	૦-૮-૦
વિષયાદેવી ચાને ઝેરનો ખાલો	૦-૧-૦
અરેબિયન નાઇટ્સ	૩-૦-૦
ખીરબલ અને ખાદશાહ...	૦-૧૨-૦
ભોજ અને કાલિદાસ	૦-૬-૦
રમણ અને તારા	૦-૧૨-૦
મદનચંદ્ર	૧-૮-૦
ગોદાવરી	૦-૮-૦

આ ઉપરાંત દરેક જાતનાં પુસ્તકો મળી શકશે એક વાર ઝોર્ડર આપી ખાત્રી કરો.

ભીખાભાઈ છાટાલાલ ચૌધરી,

જમાલપુર—અમદાવાદ.

શ્રી સત્ય પ્રકાશ પ્રી. પ્રેસ—અમદાવાદ.

હિંદુસ્તાનમાં પહેલપહેલું મફત માસિકપત્ર દંપતી હિતેન્દુ

દર મહીને રૂ. ૨-૪૮ પાનાનું ઉત્તમોત્તમ વાંચન
પૂરું પાડતું ઉત્તમ લેખો તથા ચિત્રોથી ભર-
પુર નાતાલના અંક સાથે મળે છે. ડાગળની
આવી સખત મોંઘવારી છતાં આ માસિક
પોતાનું કાર્ય કર્યે જાય છે. લલાજમ ઝિલ-
કુલ લેવાનું નથી માત્ર વાર્ષિક પોસ્ટેજ
છ આના વી. પી. થી આઠ આના તાકીદ
કરો. પાછલા તથા ખાસ અંક સીલક હશે
તોજ મળશે.

શ્રીખાલ.દિગ્રાલાલ ચૌધરી અમદાવાદ

આ ટાઇટલ મુકુન્દઆર્ટ પ્રેસ-અમદાવાદમાં
માહારાજ નટવંદાદેવ ગિરંધરલાલજીએ વાંચ્યું.

